

Stikstofcrisis

Aan boeren kan zeker perspectief geboden worden. **Roelof Balk** pleit voor belasting op niet-duurzame producten, en voor financiële hulp aan duurzame boeren.

Zie voor meer opinieartikelen trouw.nl/opinie

Kinderen helpen op aardappelrooide in de Noordoostpolder.
FOTO ANP

Help de boer aan een duurzaam erf

Roelof Balk
Lysias Advies
adviesbureau voor de overheid

Minister Staghouver van landbouw is opgestapt omdat hij geen perspectief kan bieden aan de boeren. Die vrezden dat zij moeten verdwijnen voor afname van de stikstofuitstoot. Een tragisch misverstand. Juist de jarenlange intensivering en schaalvergroting met meer vee deed het aantal boeren fors dalen. De transitie naar verduurzaming is geen bedreiging voor de boeren. Een extensieve landbouw, met aandacht voor landschap en biodiversiteit, levert juist boerenbanen op. Die omschakeling kost wel tijd en geld.

De duurzame boer moet een fatsoenlijke boterham kunnen verdienen. Dat vergt bijsturing van de markt. De marge op duurzame producten moet voldoende zijn en mag niet blijven hangen bij supermarkten en voedselconcerns. Die marge mag niet ondermijnd worden door veel te goedkope niet-duurzame en dierenonvriendelijke vlees- en groenteproduktie. De overheid moet dat corrigeren met een gezondheidsbelasting op niet-duurzame landbouwproducten.

De indirecte kosten, die nu nog

worden afgewenteld op milieu, gezondheid en dierenwelzijn, tellen dan alsnog mee in de prijs. Dat levert duurzame boeren een eerlijke marktpositie op met zuivere marges. De belastingopbrengsten kunnen we ook inzetten voor bijvoorbeeld weidevogelbescherming en ecologisch beheer. En boeren die naar een duurzame productiemethode willen omschakelen, moeten financieel worden ondersteund. Het Investeringsfonds Duurzame Landbouw, nu nog in de proeffase, doet dat succesvol met langjarige aflossingsvrije leningen tegen slechts 1 procent. Dat fonds moeten we nu snel vergroten.

Overinvesteringen

Een tweede financiële drempel zijn de enorme overinvesteringen. Boeren moeten nog jaren werken om de bank te kunnen afbetalen. Zij kunnen het zich vaak niet eens permitteren extensiever te gaan werken. Moeten wij de banken, die eraan verdienen, ertoe bewegen die schuldenlast kwijt te schelden? Dat is oneerlijk en zij zullen ook nooit eenzijdig hun vermogens afboeken voor een versnelde duurzaamheids-

transitie. Daarom moeten we een schuldsanering ontwerpen die de boeren bevrijdt uit de fuik die zij zijn ingezwommen.

De overheid moet die schuldenlast deels durven overnemen. Sanering is onvermijdelijk om ruimte te scheppen voor een transitie naar een duurzame landbouw.

Dure grond

Voor extensivering van een individueel bedrijf is meer grond nodig, maar grond is schaars. Dus moeten de bedrijven onderling herschikken. Intensieve landbouw moet grond overdragen aan extensieve landbouw. De hoge grondprijzen verhinderen dat nu nog. Die prijzen reflecteren niet de zuivere agrarische waarde, maar de vermogenswaarde die de grond kan krijgen bijvoorbeeld als bouwgrond voor woningen. Zo is de grondprijs een remmende factor. Ook daar is een oplossing voor.

Ten eerste moeten we de boeren niet opzadelen met de waarde die hun grond heeft voor andere bestemmingen, maar alleen met de waarde voor duurzame landbouw, die lager ligt. Alleen dat kan de boer terugverdienen. De vermogenswaar-

de moet een ander opbrengen. Daarvoor melden zich gelukkig steeds meer landschapsbewuste burgers, die zich verenigen in coöperatieve initiatieven. Zij ontsluiten privaat geld dat grond betaalbaar maakt voor de duurzame boer.

Ten tweede moet de overheid helpen door overheidsgrond in te zetten. Nu zijn Rijk en provincies nog niet zo ver om eigen grond tegen lage pachtprijzen beschikbaar te stellen aan duurzame boeren. Ook omdat onduidelijk is of dat wel haalbaar is volgens de staatssteunregels. Daar ligt een taak voor de nieuwe minister: ga naar Brussel en leg uit dat we graag voldoen aan de stikstofvereisten, maar op voorwaarde dat publieke grondfinanciering ruimhartig wordt toegestaan.